

A בס"ד

Intro

Today we will learn בע"ה of דף קיא בבא בתרא
Some of the topics we will learn about include.

The source to the Mishnah's next Halachah

והאיש נוחר את אמו

A son inherits the assets of his mother, if her husband is no longer alive.

The Machlokes regarding

בן קודם לבת

בנכסי האם

Whether in a mother's assets, a son comes before a daughter, or they both inherit equally?

The concept of

דיו לבא מן הדין

להיות כנדון

The derivative of the קל וחומר cannot be more חמור than the source of the קל וחומר.

A

והאיש נוחר את אמו

בן קודם לבת
בנכסי האם

דיו לבא מן הדין
להיות כנדון

B

בכור אינו נוטל פי שנים

בנכסי האם

A firstborn son does not receive a double portion in his mother's assets, only in his father's assets.

The source to the Mishnah's next Halachah

והאיש נוחר את אשתו

A husband inherits the assets of his deceased wife, even if she has sons.

However

ולא האשה את בעלה

A wife does not inherit the assets of her deceased husband.

גורעין ומוסיפין ודורשין

There are certain cases when deriving Halachos from Pesukim, that we move a letter from one word to another word, to create a new meaning.

And the Machlokes אביי ורבא whether an entire word can be moved to create a new meaning;

B

בכור אינו נוטל פי שנים
בנכסי האם

והאיש נוחר את אשתו
ולא האשה את בעלה

גורעין ומוסיפין ודורשין

1 So let's review ...

The Gemara proceeds with the sources of the Mishnah's next Halachah

והאיש נוחר את אמו

A son inherits the assets of his deceased mother, if her husband is no longer alive, because the Pasuk states וכל בת יורשת נחלה ממוטות בני ישראל

The pluralized word ממוטות implies that a daughter can inherit the assets of TWO different שבטים?

Now, this can only be possible in a case where

שאביה משבט אחד

ואמה משבט אחר

וכמותו וירשתן

Her father and mother were from different שבטים, and after they died their daughter inherits both their assets.

ואין לי אלא בת

בן מנין

This Pasuk is only a source for a daughter.

However, a son also inherits his mother's assets through a

קל וחומר:

ומה בת שהורע כחה בנכסי האב

יפה כחה בנכסי האם

If a daughter, whose right to inherit her father's assets is weak, because if there is a son she does not inherit, nevertheless she does inherit her mother's assets;

בן שיפה כחו בנכסי האב

אינו דין שיפה כחו בנכסי האם

Certainly, a son, whose right to inherit his father's assets is strong also inherits his mother's assets.

The תנא קמא adds

וממקום שבאת

מה להלן בן קודם לבת

אף כאן בן קודם לבת

Since נכסי האב is derived from נכסי האם, we must say that just as in נכסי האב if there is a son, a daughter does not inherit her father's assets, so too, in נכסי האם if there is a son, a daughter does not inherit her mother's assets.

1

והאיש נוחר את אמו

וְכֹל בַּת יִרְשֶׁת נְחֻלָּה מִמּוּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

The pluralized word ממוטות implies that a daughter can inherit the assets of 2 different שבטים?

This can only be possible in a case where

שאביה משבט אחד

ואמה משבט אחר

ומתו וירשתן

Her father and mother were from different שבטים, and after they died their daughter inherits both their assets.

ואין לי אלא בת – בן מנין

בן שיפה כחו בנכסי האב

אינו דין שיפה כחו בנכסי האם

Certainly, a son, whose right to inherit his father's assets is strong also inherits his mother's assets.

ומה בת שהורע כחה בנכסי האב

יפה כחה בנכסי האם

If a daughter, whose right to inherit her father is weak, because if there is a son she does not inherit, nevertheless inherits her mother's assets;

וממקום שבאת

אף כאן בן קודם לבת

So too, in נכסי האם if there is a son, a daughter does not inherit her mother's assets.

מה להלן בן קודם לבת

Just as in נכסי האב if there is a son, a daughter does not inherit her father's assets,

2 אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם
 In a son and daughter are equal; and even if there is a son, the daughter also inherits and they split the mother's assets, because
 דיו לבא מן הדין להיות כנדון
 בן, the derivative of the וְחֹמֶר, cannot be stronger than
 בת, the source of the וְחֹמֶר קל.

While the תנא קמא holds בעלמא דריש דין
 In general we do apply the concept of דיו, but in this particular case we do not apply דיו, because of the היקש of the word ממוטות:
 מוקיש מטה האם למטה האב
 מזה מטה האב בן קודם לבת
 אף מטה האם בן קודם לבת
 The Torah compares נכסי האם to נכסי האב in that just as in נכסי האב a son comes before a daughter, so too, in נכסי האב a son comes before a daughter.

The Gemara continues; if so, one might argue based on the היקש
 אי מה מטה האב בכור נוטל פי שנים
 אף מטה האם בכור נוטל פי שנים
 Just as in נכסי האב a firstborn son receives a double portion, so too, in נכסי האם a firstborn should receive a double portion?

However, this is not so, because the Pasuk states לו משפט הבכורה
 The exclusive word לו teaches משפט הבכורה לאיש
 ולא משפט הבכורה לאשה
 The Halachah of בכורה applies only to a man's assets, but does not apply to a woman's assets. Therefore, a בכור does not receive פי שנים in his mother's assets.

2 רבי זכריה בן בקבב
אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם
 In a son and daughter are equal; and even if there is a son, the daughter also inherits and they split the mother's assets, because
דיו לבא מן הדין להיות כנדון
 בן, the derivative of the וְחֹמֶר, cannot be stronger than בת, the source of the וְחֹמֶר קל.

While the תנא קמא holds
בעלמא דריש דין
 In general we do apply the concept of דיו, but in this particular case we do not apply דיו, because of the היקש of the word ממוטות:

מוקיש מטה האם למטה האב
 אף מטה האם בן קודם לבת
 מה מטה האב בן קודם לבת

אי מה מטה האב בכור נוטל פי שנים
 אף מטה האם בכור נוטל פי שנים
בכור נוטל פי שנים בכור נוטל פי שנים
 Just as in נכסי האב a firstborn son receives a double portion, so too, in נכסי האם a firstborn should receive a double portion?

This is not so, because the Pasuk states

לו משפט הבכורה

ולא משפט הבכורה לאשה
 ולא משפט הבכורה לאשה

The Halachah of בכורה applies only to a man's assets, but does not apply to a woman's assets. Therefore, a בכור does not receive פי שנים in his mother's assets.

3 The Gemara explains that the source is NOT from the Pasuk
 בכל אשר ימצא לו
 לו ולא לה
 Because
 הני מיילי בחור שנשא אלמנה
 אבל בחור שנשא בתולה
 ה"נ דשקיל
 This Pasuk excludes only a בכור who is a firstborn only of his father but not of his mother; and he does not get פי שנים in his mother's assets, because he is not her בכור.
 However, this does not exclude a בכור who is a firstborn of both his father and mother, and perhaps he does get פי שנים in his mother's assets.

And the source is also NOT from the Pasuk

ראשית אונו
 אונו ולא אונה
 Because
 הני מיילי אלמון שנשא בתולה
 אבל בחור שנשא בתולה
 הכי נמי דשקיל

This excludes only a בכור who is a firstborn only of his mother but not of his father, and he does not get פי שנים in his mother's assets, because he is not also the father's בכור.
 However, it does not exclude a בכור who is a firstborn of both his father and mother, and perhaps he would get פי שנים in his mother's assets.

Therefore, we need the third Pasuk

לו משפט הבכורה
 To teach
 משפט הבכורה לאיש
 ולא משפט הבכורה לאשה

The Halachah of בכור applies only to a man's assets, but does not apply to a woman's assets even if the son is the בכור of both parents.

=====

3

The Gemara explains that the source is not from...

בכל אשר ימצא לו
 או ולא אה

~~אבל בחור שנשא בתולה ה"נ דשקיל~~

אבל בחור שנשא בתולה ה"נ דשקיל

However, this does not exclude a בכור who is a firstborn of both his father and mother, and perhaps he does get פי שנים in his mother's assets.

הני מיילי בחור שנשא אלמנה

This Pasuk excludes only a בכור who is a firstborn only of his father but not of his mother; and he does not get פי שנים in his mother's assets, because he is not her בכור.

And also the source is not from...

ראשית אונו
 אונו ולא אונה

~~אבל בחור שנשא בתולה הכי נמי דשקיל~~

אבל בחור שנשא בתולה הכי נמי דשקיל

However, it does not exclude a בכור who is a firstborn of both his father and mother, and perhaps he would get פי שנים in his mother's assets.

הני מיילי אלמון שנשא בתולה

This excludes only a בכור who is a firstborn only of his mother but not of his father, and he does not get פי שנים in his mother's assets, because he is not also the father's בכור.

Therefore, we need the third Pasuk

לו משפט הבכורה
 משפט הבכורה לאיש
 ולא משפט הבכורה לאשה

The Halachah of בכור applies only to a man's assets, but does not apply to a woman's assets even if the son is the בכור of both parents.

4 The Gemara proceeds with the sources to the Mishnah's next Halachah:
 והאיש נוחר את אשתו
 A husband inherits the assets of his deceased wife, even if she has sons.
 However
 ולא האשה את בעלה
 A wife does not inherit the assets of her deceased husband, because the Pasuk states
 ונתתם את נחלתו לשאריו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה

שאריו זו אשתו
 מלמד שהבעל יורש את אשתו
 The word שאריו refers to a wife, and the Pasuk comes to teach that a husband inherits his wife.
 And the superfluous word אותה teaches
 הוא יורש אותה
 ואין היא יורשת אותו
 Only a husband inherits his wife, but a wife does not inherit her husband.

The Gemara asks
 והא קראי לאו הכי כתיבי
 The Pasuk implies the opposite that a wife also inherits, as it states
 ונתתם את נחלתו לשאריו הקרוב אליו
 The husband's assets shall be given TO שאריו, his wife; and וירש אתה
 The wife's assets shall be given to her husband?

4

והאיש נוחר את אשתו

ולא האשה את בעלה
 A wife does not inherit the assets of her deceased husband, because the Pasuk states

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
לְשָׂאָרָיו הַקְּרוּבִים אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ
וְיָרֵשׁ אֹתָהּ

לארו לו אלטו
ואין היא יורשת אותו
ואין היא יורשת אותו
 Only a husband inherits his wife,
 but a wife does not inherit her husband.

והא קראי לאו הכי כתיבי

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
לְשָׂאָרָיו הַקְּרוּבִים אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ
וְיָרֵשׁ אֹתָהּ

ואין היא יורשת אותו
ואין היא יורשת אותו
 And the wife's assets shall be given to her husband
 The husband's assets shall be given to לארו, his wife!

5 The Gemara offers two approaches

1.
 אבא says the Pasuk must be divided into two segments:
 First the Pasuk states
 ונתתם את נחלתו לקרוב אליו
 This segment does not refer to a husband or wife, but to the next closest relative of the deceased.
 And the word שארו is moved to the end of the Pasuk
 שארו וירש אותה
 The husbands inherits the assets of שארו, his wife, and the word וירש אותה comes to exclude
 הוא וירש אותה
 ואין היא יורשת אותו

2.
 רבא disagrees and says that we cannot move a complete word, לשארו, to another place in the Pasuk. However, גורעין ומוסיפין ודורשין
 We can move a letter from one word to another word.
 Therefore, the Pasuk is read as follows
 ונתתם את נחלת שארו לו
 The assets of שארו, his wife, are given to לו, her husband.
 As the Rashbam explains
 גרע וי"ו מנחלתו ולמ"ד מלשארו
 לעשותו תיבה אחת והיא לו
 The letter VAV of the word נחלתו and the letter LAMED of the word לשארו are removed and combined to form a new word לו.

This discussion continues in the next Daf.

5

1

אבא

The Pasuk must be divided into two segments:

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
 לְשָׂארוֹ הַקְּרוֹב אֵלָיו מִבְּשֵׁפְחוֹתָיו
 וִירֶשׁ אֹתָהּ

And the word לארו is moved to the end of the Pasuk

שָׂארוֹ וִירֶשׁ אֹתָהּ

The husbands inherits the assets of שארו, his wife, and the word וירש אותה comes to exclude

הוא וירש אותה
 ואין היא יורשת אותו

First the Pasuk states

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
 לְקְרוֹב אֵלָיו

This segment does not refer to a husband or wife, but to the next closest relative of the deceased.

2

רבא

We cannot move a complete word, לשארו, to another place in the Pasuk. However,

גורעין ומוסיפין ודורשין

We can move a letter from one word to another word.

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשָׂארוֹ

Therefore, the Pasuk is read as follows

וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָת שָׂארוֹ לוֹ

The assets of שארו, his wife, are given to לו, her husband.

As the Rashbam explains

גרע וי"ו מנחלתו ולמ"ד מלשארו
 לעשותו תיבה אחת והיא לו

The letter "ו" of the word נחלתו and the letter "ל" of the word לשארו are removed and combined to form a new word לו.